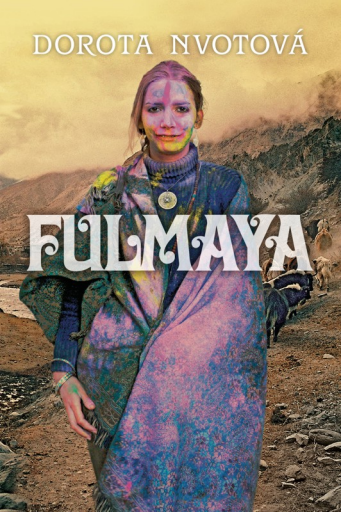

DOROTA NVOTOVÁ

FILMAYA

FULMAYA

FULMAYA

Dorota Nvotová

slovaart

Text © Dorota Nvotová 2011, 2017

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2017

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-2490-7

PREDSLOV

Zodpovednosť za sny

Vždy som si vravela, že mne sa to nesmie stať. Že nesmiem zapadnúť do toho sivého priestoru, prispôbiť svoje sny svojim možnostiam, ustúpiť ľuďom bez predstavivosti a skutočnej ľudskej motivácie, jednoducho stať sa tým sivým bahnom a len tak si hniť a smrdieť a na sklonku života možno aj ľutovať, že som nešla za vôňou kvetov, že som nevnímala tóny hudby vtedy, keď znela, že som nekričala šialenstvom a že som sa uspokojila s tým, čo bolo ľahko dosiahnuteľné. Alebo na dosiahnutie čoho by mi táto spoločnosť či moja rodina s radosťou pomohli. Vtedy dávno, keď som si toto všetko vravela, som nepoznala väčšinu týchto slov. Bol to len pocit. Pocit neobyčajný, čoraz častejšie sa zjavujúci – predstavovala som si ho ako sivú hmotu, ako dážd' tečúci sídliskom. Nevedela som, ako sa z toho odchádza preč ani ako som sa v tom, preboha, mohla ocitnúť. Už v prvých rokoch svojho života som tak ako každý pochopila, že ten život má určité pravidlá, že teraz, keď som ešte dieťa, musím poslúchať to, čo sa mi povie, že si mám myslieť to, čo sa mi vysvetlí, mám súhlasiť s tým, čo je správne, a hlavne – túžiť po tom, čo je na dosah. A už vtedy som vedela, čo nechcem. Mala som asi jedenásť rokov, keď som si uvedomila, že už čím skôr potrebujem byť dospelá, aby som si mohla robiť, čo chcem. V období,

ktoré prišlo po tomto uvedomení, som zápasila, často nezmyselne, trieskala hlavou do múru, sčiernobiela som si svet, rozhádala sa s každým, kto ma nechápal a kto si to nezaslúžil... Áno, nebolo to správne, ale nebolo to ani zbytočné. Podarilo sa mi totiž vypesťovať si pevnú vôľu. Vypesťovať si pocit zodpovednosti za vlastné sny. Vedela som, že v tomto svete sa jednoducho občas musím pobiť, inak ma ten svet ubije na duševnú smrť. A zo všetkého, čo som cítila, videla, chápala aj nechápala, plynulo jedno. Vlastne dve. Že chcem robiť umenie a že chcem vidieť svet. Vedela som to dosť skoro na to, aby som o tom v škole tvorila slohové práce na tému: Čím budem, keď vyrastiem, a dosť skoro aj na to, aby som nebola ochotná ustúpiť. Všetko to takto znie akosi premyslene a namyslene – pravda však je aj to, že som sa modlila, aby sa mi to podarilo, že Boh pri mne stál a doprial mi. A ani neviem, či mi to niekto vtedy v útlom detstve povedal, alebo som na to jednoducho prišla sama, ale vždy som akosi vedela, že ak budem čestná a pôjdem si za svojím a nebudem ubližovať, všetko bude na mojej strane.

Sny sa menili, pretvárali, spali aj vnucovali, a ja som to nie vždy ustála. Keď sa na to teraz spätne pozerám, bola som (a vraj ešte aj som) absolútne neuspokojiteľná. Od svojej rodiny som vyžadovala (a vraj vyžadujem) enormnú pozornosť. Prvé dva roky som žila len sama s mamou, a keď sa to zmenilo, fialovela som od závidia a žiarlivosti. Najprv na svojho nového otca Juraja a potom na malú sestričku. Svet bol nefér, zobrali mi mamu, pocit bezpečia, a ja som sa vedome zavrela do svojej bubliny. Keď si niekedy pozerám fotky z detstva, vidím, že na máloktorej sa usmievam. Traja šťastní členovia rodiny a jedno nasraté chúďa v pozadí. A nebolo to ich vinou. Viem to však až teraz. Fakt, že som to nevedela, a ten pocit, že som sa cítila ukrivdená, ma však kopali do zadku. Možno to bol nedostatok „otca“ alebo pevnej ochranej ruky, čo ma do-

nútil, aby som sa v devätnástich vydala. To môj smäd po slobode a poznaní na päť rokov uhasilo. Nie, neuhasilo, udusilo. Nahradila som ho jednoducho niečím, na čo som ešte nebola zrelá. Prestala som sa zaujímať o hudbu, koncerty, literatúru. (Aj keď sa vám to môže zdať divné, veď som v tom období nahrala svoj prvý album... Nuž odpoveďou je, že väčšina pesničiek na ňom pochádza z obdobia mojej kreatívnej puberty a tento album vznikol iba preto, že som mala výčitky svedomia voči svojmu ja. Akosi som cítila, že toto nie je úplne môj smer, ale láska bola dostatočne silným dôvodom na to, aby som sa úplne pobláznila a vzdala sa toho, čo ma vlastne vytvarovalo do toho, čím som bola. Nikto ma do toho nenútil. To všetko ja.) Keďže som už rozvedená, nemusíme to veľmi rozoberať, ujasnime si len isté veci. Vydala som sa z lásky, a aj keď som bola citovo nezrelá (podľa slov môjho exmanžela...), myslela som si, že to proste vydržím do konca života. Vedela som, že prídu problémy, že prídu úzkosti, že budú momenty zúfalstva, ale bola som rozhodnutá prekonať ich. Tvárila som sa, že mi je jedno, čo si myslia iní, aj keď to nebolo úplne tak, hlavne čo sa týka blízkej rodiny, a fakt, že moja mama na svadbu neprišla, ma akosi vnútorne prekliat. Na druhej strane to dolialo benzín do ohňa a tvrdohlavá Dorotka mala o prekážku navyše, ktorú by mohla preskočiť. A keďže som vždy a všade chcela dokázať, že mám pravdu, moje úsilie nepoľavovalo dosť dlho. Problémy prišli, zamiešali karty, úzkosti ranili, a aj napriek šťastiu, ktoré nemožno popierať, momenty zúfalstva sa stali týždňami, ale ja som nechcela poľaviť. Väčšinou zo strachu zo samoty a niekedy len čisto z hrdosti. Aby všetci tí, ktorí dávali môjmu manželstvu pár týždňov, nemali pravdu. Nedočkáte sa detailov ani pikantností, a dokonca možno ani dôvodov nášho rozchodu, takže ak si chcete kúpiť túto knihu preto, rovno ju položte späť do regálu. Zo slušnosti to nespravím, s exmanželom

sme kamaráti a nemám dôvod to meniť. Nevyhnem sa však opisom našich prvých cestovateľských zážitkov. Zažili sme ich spolu, a preto ho nemôžem vynechávať.

Ale vráťme sa k detstvu. Umelo osamelá Dorotka si začala vytvárať záchytné body vo svojej existencii, momenty, v ktorých videla vlastnú identitu. Najprv to bol klavír. Momenty za klavirom, keď som mala odcvičené povinné noty a mohla som si len tak brnkať a skladať pesničky. Pozatvárala som všetky dvere a v tom priestore na tom mieste som bola zrazu doma. Snívala som o vlastnej kapele, vlastnom albume a netajím, že aj o vlastnom orchestri, tisíckach strán partitúry, dirigentskej paličke a veľkom pompéznom hrobe, kam by nosili kvety aj deti z povinných školských výletov. Netvrdím, že tento sen sa nemiešal s víziou o rockovej skupine, s cigaretou v hube, s vidinou nekonečných žúrov a tisícok spotených fanúšikov... Nebilo sa to. A prečo by sa to vlastne malo biť?

Bolo tu však ešte niečo. A práve to bude predmetom tejto knihy. Vždy tam bol ten pocit hľadania, ktorého cieľom nebolo nájsť, túžba po putovaní, možno aj akosi asketizme, po spoznávaní, učení sa. Predstavovala som si samu seba v Afrike (dodnes som to vlastne ešte nespravila), v Indii, v Himalájach, v džungli, v tajomnej Južnej Amerike, na púšťach, ľadovcoch... Predstavovala som si samu seba v slamených chyžkách, na uzulinkých kanojkách, na slonoch, ťavách, koňoch, džípoch, strechách autobusov... Seba v meditačnom sede na útese pri mori, na rannej modlitbe s budhistickými mníchmi, v ázijskom sirotinci... A tento pocit bol rovnako silný ako ten druhý. A keďže som nechcela, aby sa vylučovali, musela som sa naučiť sklbiť ich. A túžba po obyčajnom hniezdočku ma pritom sprevádzala ako tieň, čo sa v duchu chichúňa na tej odvážnej obryni na výslní. Ten tieň vedel, že raz zatieni všetko ostatné.

Ten deň

Bol to jeden z tých dní, keď bytostne viete, že sa vám celý život zasa obráti naruby. Tie dni boli v mojom živote zatiaľ tri a toto bol ten druhý. Poznala som to šteklenie v brušku, ten tlak v hlave a nervozitu v prstoch a myšlienkach. Niečo sa ide stať. Fakt bol ten, že som sa deň predtým rozišla s manželom. To však nebol pravý dôvod toho pocitu. Nevedela som ho pretransformovať do nejakej konkrétnej podoby, a tak som si sadla k počítaču a začala browsovať po nete. Bola som v maminom pražskom byte a mala som jeden z mála voľných dní počas filmovačky snímky O život. Všetko vyzeralo sľubne. Točila som komédiu a mala som hlavnú rolu. A vraj som bola aj vtipná. Navyše som práve uzavrela zmluvu s veľkým vydavateľstvom na tri albumy. Mala som výbornú kapelu, plno nápadov, energie a chuti. Rozchod ma ešte nestihol deprimovať, akosi som si to poriadne nestihla uvedomiť. Cítila som len neutíčajúce volanie po slobode. Ako pes, čo sa práve utrhol z reťaze a vlastne ešte ani nevie, kam by chcel ísť, a tak stále sedí pri búde, pred pánom sa tvári, že je priviazaný, a v duchu sa rýchlo a veľmi emocionálne rozhoduje. Bolo úplne jasné, že zo mňa nevyletí nič rozumné. No v momente, keď to v mojej mysli zasvietilo, už vôbec nebolo cesty späť. Himaláje. Trek okolo Annapurny. Počula som

o ňom, vedela som o ňom, len som si vždy myslela, že na to nemám. A to nemohol byť prípad tej osoby, ktorou som bola teraz. Ten pes, čo sa utrhol z reťaze, pokojne môže zrazu začať aj lietieť, ak trochu zamáva ušami. Začala som to googlovať a len sa mi potvrdzovalo, čo som vedela. Okruh Annapurnou, trek dlhý cca 300 kilometrov, z 850 metrov až po 5 416. Z džungle až po ľadovce. Jaky, budhizmus a čistá hlava. Idem a idem sama. SAMA. Nikdy som nebola sama. Od pätnástich rokov zo vzťahu do vzťahu a zrazu ten úžasný pocit, že idem do Himalájí a idem tam sama. Ponesiem si ruksak, budem sa tváriť tajomne... Prestanem rozprávať? Alebo zostanem žiť niekde tam v jaskyni... Nie, nie... mám predsa kapeľu... ok, tak sa aspoň vrátim ako najväčšia čajočka, čo sama prešla tristo kilákov cez Himaláje. Vrátim sa osvietená, pribratá, uvedomelá a vševediaca. Budem šťastná vo svojej samote a nebudem mať dôvod to meniť, pretože sa už samoty nebudem báť. Až kým nestretnem toho pravého, a to už URČITE budem vedieť, že je to on, lebo už budem osvietená. A možno ho stretnem tam. Dakde hore, aj on pôjde sám liečiť si mindráky, a spolu dostaneme výškovú chorobu.

(Ach, keby som len vtedy vedela, koho tam hore stretnem...!)

Alebo to bude Nepálec. Ostanem tam a budeme mať desať detí. Alebo budem Matka Tereza. Budem pomáhať, zachránim veľa životov. Prepínala som fotky iných turistov, ale videla seba. Bolo rozhodnuté. Rozflákam celý svoj honorár tam.

Ak si dobre spomínam, všetci boli proti môjmu treku okolo Annapurny.

„Si sa zbláznila? To tam chceš umrieť či čo? Dorotka, ty nie si na takéto niečo stavaná, veď sa na seba pozri, tvoje úbohé nožičky, kostičky a kĺbiky, veď si nerob zle. Tu buď s nami. Veď ty nie si chlap.“ (mama)

„A to chceš ako zvládnuť, šak keď sme šli vtedy dávno na túru, si kričala po pár kopčekoch, že vyjebaná príroda... No neviem, podľa mňa len chceš utekať preč od svojich problémov.“ (ex-manžel)

„S vašou diagnózou? Uvedomujete si, čo je to MRSA? Ved' musíte brať vakcíny...“ (imunológ)

(Smiech) „Fakt? No, nechcem vás vôbec odhovárať, ale podľa mňa je to úplne zbytočné, Dorotka. Vaša Annapurna je všade, môže byť aj tu na Slovensku. Vôbec nie je nutné, aby ste zomreli v Himalájach, tá Annapurna je vo vás a o vás – je to tá práca na sebe, ktorú musíte zvládnuť...“ (môj psychiater)

Medzi mnou a tými, čo mi toto všetko hovorili, bola obrovská stena, moje ego už nemohlo byť väčšie a moje rozhodnutie pevnejšie. Jediné svoju sestru Terezku som bola ochotná počúvať tak trošku pomedzi tehly v stene.

„Nechod' sama. Zober si šerpu. Keď už sa tam chceš jebať, nechod' sama. Nech ti má kto pomáhať...“

Hohohó, počkať, počkať. V tom bola predsa pointa. Sama. Kráčam sama kopcami. Premýšľam. Mlčím. Bojím sa a teším sa. Nie, nie, žiadny šerpa. Ešte by si potom ľudia pomysleli, že som slabá. Že sama by som to nezvládla. Klikám a študujem. Je to, kurva, tristo kilometrov. Ruksak bude mať minimálne pätnásť kíl. Ak spadnem do priepasti, kto zavolá vrtuľník...? Čo okrem ega, ktorého medze sa v ten deň rozplynuli v časopriestore, podobne ako psie reťaze, mi bráni najať si šerpu? Rozum vyhral. Nie strach, podotýkam, bol to rozum a som na to pyšná, lebo sa mi to nestáva často. Ok, a máme to. Dotočím film, nahrám album a padám preč. Najmem si šerpu, pôjdeme na trek a po Novom roku pôjdem do Indie na pláž trocha sa porozmrazovať. A keďže som sa práve rozhodla, načo otáľať s kúpou letenky. O pár dní som ju mala v ruke a začala som si robiť

čiarok do kalendára. Tuším som ich počítala častejšie ako ovečky pred spaním, ktorých v tom období boli tisíce.

Pričuchnutie k trinástej komnate – Srí Lanka

Bohužiaľ, môj pobyt trval len týždeň, ale bol to týždeň, na ktorý nezabudnem. Týždeň, ktorý zmenil navždy môj pohľad na život a na svet, v ktorom žijeme. Bol to môj prvý presun mimo Európy. Vedela som, že to bude exotika ako z časopisu, ale ako exotika na živo vyzerá, to som nevedela, to treba zažiť. Vedela som, že tam budú ľudia tmavej pleti, že je to chudobná krajina, že tam žijú slony... Ale všetky vedomosti mi boli nanič. Keď som vyšla z letiskovej haly po trinásťhodinovom lete, v nikotínovom abstáku, môj život sa v sekunde zmenil. Ovalila ma tá horúčava, vlhkosť vzduchu, ktorého dýchanie skôr pripomínalo pitie vody, počula som škanie opíc, po ceste sa medzi autami pohybovali slony a kravy a útli čierni ľudkovia s vysmiateymi tvármi sa v húfoch valili ulicou, všetky tieto obrazy som videla spod viečok privretých od silného svetla. V tom momente, ktorý v skutočnosti na moje dnešné počudovanie trval len pár sekúnd, sa mi vtisli do očí slzy a vypukla som do hurónskeho, oslobodzujúceho smiechu, ktorý som nedokázala ovládnuť. Drobná pani, ktorá zametala vchod do letiska, sa na mňa priateľsky a s pochopením usmiala. Asi také niečo nevidela prvýkrát. Keď si spomeniem na ten týždeň, zdá sa mi ako sen, ktorý si navždy zapamätáte a márne sa roky pokúšate uhádnuť, čo asi znamená. Srí Lanka je krajina dobrých a čistých ľudí. Aspoň tak som ju videla vte-

dy ja. Nemajú nič, a ani nechcú mať. Nenaháňajú sa, nehnevajú... Zaráža ma, prečo sa takáto tragédia, myslím cunami, stala práve im, veď si to nezaslúžia. Počas svojho pobytu som sa venovala hlavne cestovaniu a spoznávaniu neturistických miest, ako sme to napokon robili s Whiskym na každej dovolenke. Prenajali sme si tuktuk (trojkolesová motorka pre troch ľudí, v Indii ju volajú rikša) a brázdi-li sme po cestách, ktoré boli skôr necestami, a stretávali sme ľudí a zvieratá, pre ktorých bol biely človek atrakcia. Na Srí Lanke som sa cítila, ako keby som prišla na nejakú stretávku s najlepšimi priateľmi, všade sa tam totiž pohybujú vaši priatelia. Najprv som sa pred nimi hanbila. Za to, ako žijem, čo všetko mám a nevážim si to, a čo všetko by som mohla mať, keby som si to vážila. Potom môj pocit menejcennosti ustúpil a, žiaľ, až na konci pobytu som sa cítila ako jedna z nich. Viem, že to vyznieva možno príliš oslavne, ako nejaká óda, ale čo iné mám napísať o raji? To, čo mám zo Srí Lanky ešte aj teraz, po rokoch cestovania a zažívania omnoho intenzívnejších vecí, je ten pocit na letisku. To je niečo, čo sa už nikdy nezopakovalo. Aj keď je to niečo, čo stojí mimo slov a akýchkoľvek pokusov o definíciu, predsa len, toto je kniha, a tak sa musím pokúsiť opísať to slovami. Niektorí niečo podobné spomínali po tom, čo prežili klinickú smrť. Že sa vám proste pustí film. Film z minulosti, to je normálne... Ale film z budúcnosti? Film z minulých životov? Film zo životov iných ľudí? Film zo života krajiny? Film zo života ako takého? Presne tak. Presne toto sa mi stalo. Whisky tuším čakal na batožinu a ja som vybehla von, lebo som si musela zapáliť. Stála som tam s nezapálenou cigou a bolo to tuším jediný raz, čo som sa smiala aj plakala naraz. Nevieam, či ten stav trval sekundu alebo minútu, alebo koľko vlastne. Keby som vtedy vedela niečo o budhizme, predstavovala by som si tak nejakú osvietenie. Našťastie som o tom nič nevedela, a tak som sa vyhla životnému omylu, že by som, nedaj-

bože, mohla byť osvietená – v dvadsiatke. Vybavili sa mi tie detské sny o palmách, opičkách a papagájoch, o slamených chyžkách, o modlitbách s mníchmi, zrazu to zafungovalo a ja som sa ocitla vo sne aj v realite zároveň, v akomsi čudnom časopriestore, o ktorého existencii som síce predtým nevedela, ale napriek tomu som sa tam cítila veľmi pohodlne. Za pár minút ten pocit prešiel a bola som normálnou turistkou, ktorá pozoruje a necháva sa pozorovať, obdivuje a kritizuje, fotí a spoznáva. Vždy, keď sa mi zdalo normálne zobudiť sa ráno na Srí Lanke, snažila som sa navodiť si ten letiskový pocit. Uvedomiť si neobyčajnosť situácie, začať si uvedomovať zázrak, nestratiť sa v myšlienkach o minulosti, v túžbach o budúcnosti, neporovnávať životy, jednoducho si len uvedomiť, kde to, preboha, som. Vrátiť sa na letisko a začať sa smiať s filmom v hlave. V podstate to mám podobne so vzťahmi. Vždy, keď sa mi zdá, že poznám každú jeho storku a že som sa vždy zobúdza po jeho boku, pripomeniem si prvé dni. Tie motýlinky, tie rozpaky, ten rešpekt, ktorý človek má k niečomu novému a krásnemu. Lebo len cudzie si vážime. Aj s mužmi, aj s výletmi je to rovnaké. Zunujú sa, to je normálne, ale vtedy sa treba zastaviť, obzrieť sa späť a uvedomiť si, že sú to vlastne cudzí ľudia a cudzie krajiny. Ľudia a krajiny, o ktorých sme kedysi snívali. Že to je tá Srí Lanka na letisku, nie tá Srí Lanka, kde sa strieľajú desiatky rokov Tamiľskí tigri a kde žije taká kopa ľudí pod prahom chudoby. Pretože keď prídete na Srí Lanku s týmto, nezažijete ten pocit na letisku.

Celé tie okolnosti, ako sme sa tam dostali, boli také čarovné. Whiskymu raz jeho kamoš pilot povedal, že lieta na Srí Lanku a že tam potom musí vždycky týždeň trčať ako idiot, lebo tá istá posádka nemôže hneď letieť naspäť. A Whisky si povzdychol, že mu závidí také trčanie, na čo ho kamoš pilot odporučil na šéfa CK Leonardo, pre ktorú to robili ako charter. Ja som vtedy bola celkom in,

moderovala som hitparádu pre JOJku a tak som si myslela, že by sme sa k tomu mohli so štábom nejako prifariť, natočiť tam niečo, vybarterovať... Stretli sme sa so šéfom Leonarda, prišli sme na to, že je to Whiskyho spolužiak zo strednej, a zanedlho sme zistili, že Forza, ktorá hitparádu vyrábala, sa so svojím lenivým prístupom nikam trepať nebude, veď okrem zážitku by nič z toho nemala (a zážitky v dnešnom svete nie sú reálna hodnota), a tak sme so sklonenými hlavami prišli šéfovi Leonarda oznámiť, že nič z toho nebude.

„A vy môžete ísť?“ spýtal sa nás.

„No, my môžeme, len... nevieme, čo by sme vám v tom prípade dali ako protihodnotu...“

„Môžete ísť či nie?“

„Môžeme, môžeme, áno, samozrejme, že môžeme.“

Tep 190. Cítim ho v krku. To by bol aký fór, keby nám to len tak dal.

„No tak chodte. Hneď vám vytlačím voucher.“

O tri dni som stála na letisku s nezapálenou cigaretou a otvoril sa vo mne kvet, ktorý bol už pripravený pučať. A vedela som, že len tak skoro neodkvitne.

Jediným problémom bol vzduch – naozaj sme si vtedy nevedeli predstaviť, ako to, preboha, vydržíme. Skúšala som dýchať cez tričko, aby sa do mňa nedostávalo toľko vody, ale aj tričko bolo mokré. Vlasy aj pokožku som mala vlhké. Vzduch obsahoval vtedy vyše 95 percent vody, a to už je proste zle. Prvé tri dni ma píchalo pri srdci a stále som mala pocit, že zamdliem, ale potom to akosi prešlo. Bol marec, deväť mesiacov pred cunami. Prišli sme do hotela večer za tmy, a hneď sme sa išli pozrieť na more. (Poznajte ten pocit viny – keď prídete k moru a okamžite sa doň nehodíte, tak máte výčitky. Je to ako byť na lyžovačke a nelyžovať, iba chľastať v chate... alebo byť na recepcii a nežrať tie krevety... alebo sedieť v krčme, keď vonku zapadá slnko nad morom... To je doslo-

va hriech.) More bolo teplé jak šťanka a vlny trieskali o neďaleké skaly. Whisky sa hodil hneď do vody, ja som len stála a nasávala ešte viac vlhkosti, tentoraz obohatenej o viacej jódu, keď tu zrazu Whisky skríkol a vzápätí aj ja. Nad hlavami nám preletelo niečo strašné. Hlavu to malo veľkú asi ako vlčiak, cerilo to zuby a krídla to malo ako netopier. Keby nebolo také teplo, asi by som mala aj zimomriavky, ale takto ma len napínalo. Toto stvorenie sa nám podarilo identifikovať až o niekoľko dní, keď sme sa prechádzali v botanickej záhrade a na stromoch viseli také čudné čierne pytle. Ja som nemala na nose brýle, ale sprievodkyňa nám povedala, že je to kaloň jedlý – obrovský netopier žijúci na Srí Lanke. Tak to bol on. Prvý Srílančan, ktorého sme stretli.

Myslím, že prvýkrát je proste prvýkrát a ten pocit, že ste zrazu naozaj na inej planéte, sa už druhýkrát nedostaví. Pozriete sa na cestu a je iná. Pozriete sa na domy a sú úplne iné. Iní sú ľudia, stromy, zvieratá, vzduch... Je to tak strašne diametrálne odlišné, že to už proste nepatrí do nášho sveta. Je to niekde mimo, v rozprávčkovej krajine. A v tej rozprávčkovej krajine sa môže hladovať, môžu tam byť nepokoje a vojny, ale stále si tú rozprávkovosť krajina drží. A nemusí to byť ani Srí Lanka, ani India, ani Nepál. Môže to byť na púšti v Ománe alebo v domčeku na stračej nôžke niekde v Amazónii. Je to pocit, ktorý má obrovskú intenzitu – ak sa nesnažíte krotiť ho rozumom, dať mu meno a hranice. A jedno vám poradím – sakra sa snažte si ho zapamätať. Môže sa stať, že sa zámerne budete chcieť na ňom priživiť, všetko investujete do cestovania, ale on už proste nepríde. Treba si ho zapamätať a potom v príhodnej chvíli vedieť vyvolať. Niekedy pomôže aj fotka. Ja som vtedy fotila na film umelohmotným foťákom, ktorý som si kúpila v hračkárstve, keď som mala asi deväť rokov... Fotky vyšli nahovno, ale našťastie Whisky fotil na požičaný digitál, aby sme mali čo dá-

vať do časopisov a ako-tak aspoň morálne splatiť náš „dlh“ tomu úžasnému človeku, čo nás tam len tak pustil.

Keď sa na to dnes pozerám skúsenými backpackerskými očami, bola to brutálna komercia, celá tá naša očarujúca Srí Lanka. Bývali sme v štvorhviezdičkáči (zadara) priamo na pláži a hneď ako sme sa vzdialili od bazéna smerom k moru, kukali na nás začudovaní Nemci ako na zjavenie, že kam to, preboha, ideme. Našla som aj Slovákov, čo vôbec neboli v mori (a vôbec sa necítili previniť...!). Jedni účastníci zájazdu mali svadbu v miestnom štýle aj so slonom (v areáli hotela... ehm), ďalší nakupovali predražený a s najväčšou pravdepodobnosťou nepravý hodváb, iní sa len piekli na latkových bielych ležadlách ako klobásky na grile a v mysli mali ďalšiu čiarku. Srí Lanka – vybavené. Susedia budú závidieť. My sme sa z tohto marazmu snažili čo najviac vymaniť, ale nebolo to ľahké – nedostali sme sa nikdy veľmi ďaleko, aby sme sa potom mohli na noc vrátiť. Na druhej strane viem, že keby som sa tam ocitla dnes, ležím pri mori a nevymýšľam s cestovaním v takej horúčave. Pijem all inclusive džúsy a mám to na háku. Ale to je teraz a hento bolo vtedy, a tak sme dali rikšákovi dvadsať dolárov (čo bol s najväčšou pravdepodobnosťou jeho mesačný plat), aby nás celý deň vozil a zobral nás do najväčšej riti, akú len pozná. Nepochopil, ukázal nám turistickú mapku, kde mal zakrúžkovanú botanickú záhradu, sloní sirotinec a všetky významné chrámy (nakoniec sme na tých miestach aj tak skončili, ale nie v ten deň). Keď sa nám napokon podarilo vysvetliť pojem ríť Paľova a on odbočil mimo asfaltky, vydýchli sme si a začali sa pozeráť naokolo. Jediné, čo si z tej cesty pamätám, je brutálne vychudnutý pes bez srsti a nádeje. Zastavila som rikšu a rozbalila mu svoju desiatu (odloženú z all inclusive raňajok v servítke...). Čupla som si k nemu a trhala mu chlieb na malé kúsky. Keď zjedol asi tretí, odkváčol a zostal iba chrčať. Napadlo mi,

že možno ešte fakt nikdy nejedol. Dýchal, ale ležal na boku ako mŕtvola a vyzeral ešte horšie. Šofér a miestni stojaci krútili hlavami, že koľko jedla som vyhodila pre psa. Pre psa! Áno, ja viem... a pravdepodobne som mu život vôbec nezachránila.

Na Srí Lanke som sa prvýkrát stretla s nadhadzovačmi. Pre tých, čo necestujú: sú to ľudia, ktorí striehnu pri všetkých pamiatkach, kam chodia turisti s foťákmi, tam na nich pokrikujú a ponúkajú svoje služby. Raz je to change money, inokedy hašiš, inokedy boat trip, inokedy real kashmir atď. Niektorí ponúkajú čokoľvek, melú to jedno za druhým a nenechajú vás ani sekundu osamote, stále len: „Madam, have a look, it's cheap, why don't you come to my place...“ Niektorí sú ešte viac prefíkaní. Zistili, že turisti nie sú zas až takí sprostí, a tak sú extrémne slušní a tichí, niekedy tým vzbudia väčšiu pozornosť. A niektorí sú fakt vtipní. Prikradnú sa k vám a do ucha vám zašepkajú: „I know everything,“ alebo „Tell me your plan.“ Občas, bohužiaľ, príde päťročné dieťa a ponúkne vám ópium. Niekedy človeku fakt už prasknú nervy, a tak občas vidno zúfaleho turistu, ako hystericky kričí: „Fuck off!!!“ alebo ako si prenasledovaný úbohým chudákom, čo chce zaplniť krky svojich detí, zapcháva uši. Ja som tiež mala niekedy chuť im jednu vypáliť. Najhoršie sú deti. Tie sa na vás zavesia a začnú sa s vami akože rozprávať. Začnú klasickým „Where do you come from?“ – aby si urobili obraz, koľko asi máte prachov (neskôr sa mi pri cestovaní po Ázii osvedčilo, a to nielen pri deťoch, hovoriť, že som z Poľska...), potom sa spýtajú: „Which hotel you stay?“ – aby si to potvrdili, pokračujú: „Are you first time in Sri Lanka?“ – aby zistili, či už máte podobných ako ony prekuknutých, a takto to robia asi päť minút, kým z nich nevylezie, že vás pozývajú k sebe, čo v reáli znamená, že vám tam bude ich strýko niečo núkať, nejaký hodváb alebo iné blbosti. Takže toto sú oni. Nepriatelia každého cestovateľa. Najhoršie je, že

niektorí sú zlatí a človek im fakt chce pomôcť, len jednoducho nemôže. V prípade detí tým podporuje to najhoršie – že tým deťom potom rodičia nedovolia chodiť do školy, ale nútia ich takto pracovať či žobrať. Preto najlepšie, čo človek môže spraviť, je nič od nich nekupovať a nič im nedávať, aj keď to znie kruto. Neplatí to o dôchodcoch. Tí sú odkázaní len na pomoc druhých. A ak sa na nich deti vyserú, sú na almužne. Srílanskí nadhadzovači sú jedni z najhorších. Hlavne tí, ktorí predstierajú priateľskú konverzáciu, vy si už myslíte – jéj, aký krásny rozprávkový deduško... a potom z neho vylezie, že chce prachy. Na jednej prechádzke po mestečku Beruwela sa k nám pridala mladý moslim a začal na nás zasa vyťahovať tieto triky, tak sme ho poslali do riti s tým, že na toto fakt už nemáme nervy, a on nám začal vysvetľovať, ako oni moslimovia robia serióznou robotu, obrusujú diamanty napríklad, a ako budhisti iba chytajú ryby a nič nechcú dosiahnuť, na čo som mu povedala, že presne to mi je blízke a že mu serem na jeho diamanty. Ale nie je to celkom pravda ani o budhistoch – na Srí Lanke sú vypočítaví príslušníci všetkých vrstiev bez výnimky – čo je jedna jediná prekážka. Inak je tento ostrov rajom z každej stránky – pre turistu. Pre miestnych to až tak neplatí – neustále nepokoje spôsobované Tamilskými tigermi na severovýchode štátu sa tiahnu už desaťročia a ktohovie, dokedy ešte budú.

Na Srí Lanke sa však stalo ešte niečo veľmi dôležité – našla som si tam svoju novú lásku. Čaj. Bola som sa pozrieť na čajovej plantáži a v továrni na spracovanie čaju. Okolitú zvlnenú krajinu pokrývali milióny čajových lístkov. Na plantážach pracovali ako zberačky tamilské ženy s košmi na hlavách. Slnko pieklo, vonku bolo asi 40 stupňov a bolo príšerne vlhko. Možno práve tieto podmienky dávajú cejlónskemu čaju jeho jedinečné vlastnosti. Ako som tam tak pozorovala ten čajový svet, jeho premyslenú štruktúru, rozsiahle